

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Základní zásady a prameny rozhodčího řízení v české právní úpravě

Rozhodčí řízení jako jedna z forem alternativního řešení sporů existuje na poli práva více než sto let. Úplně první zmínky však sahají až do středověku. Současná právní úprava se začala rozvíjet v první polovině 60. let 19. stol. v rámci nových právních úprav občanského práva hmotného a procesního, a to konkrétně zákonem č. [98/1963](#) Sb., o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů. Úprava rozhodčího řízení se tímto vymanila z obecného civilně procesního předpisu, kterého byla do té doby součástí.[1] Počátkem 90. let minulého století došlo k výraznějšímu prolomení rozhodčího řízení a byl vytvořen zákon č. [216/1994](#) Sb., zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. S účinností od 1. 1. 1995 tento předpis rozšířil řízení i na spory o majetkové nároky vznikající ve vnitrostátním obchodním styku.[2]

Základní zásadou nejen rozhodčího řízení, ale také celkové koncepce soukromého práva, je zásada autonomie vůle, která se promítá ve všech ustanoveních týkajících se rozhodčího řízení. To je považováno za zvláštní součást civilního práva procesního, které zakládá stranám autonomii vůle podrobit jejich spor řešení před rozhodci. Z hlediska rozhodce se jedná o požadavky a nároky, které jsou kladeny na fyzickou osobu, aby se mohla stát rozhodcem. Tyto požadavky jsou stanoveny v ZRŘ, konkrétně v ustanovení § 4 a následující, které se věnují otázkám osoby rozhodce a jejího určení.[3]

Otázkou autonomie vůle se zabýval Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 8. 3. 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07, ve kterém říká, že: *„Projednání věci v rozhodčím řízení neznamena vzdání se právní ochrany, nýbrž představuje její přesunutí na jiný rozhodující orgán, jenž nalézá právo. Jedním z principů právního státu je princip autonomie vůle, jenž se vztahuje i na sjednání rozhodčí smlouvy; právní řád proto respektuje, že strany nechtějí svůj spor řešit v řízení před soudem, ale že dávají přednost rozhodčímu řízení.“*[4] Dále v této věci Ústavní soud dodal, že: *„Vzhledem k tomu, že projednání věci před rozhodci nemá být popřením právní ochrany, ale tolik jejím přenesením ze soudů na rozhodce, se stát nemůže zcela zbavit ingerence v této oblasti, ale musí si prostřednictvím soudů podržet určitou kontrolní funkci. Rozsah této kontroly přitom musí být pečlivě vyvážen tak, aby na jedné straně nebylo popřeno pravidlo, že i v řízení před rozhodci má být poskytována právní ochrana, a na straně druhé, aby tím nebyly setřeny výhody rozhodčího řízení, a tak i jeho praktická užitečnost.“*[5]

S výrokem Ústavního soudu se zcela ztotožňuji a pokládám za nezbytné, udržovat kontrolní a pomocnou funkci obecných soudů ve vztahu k rozhodčímu řízení. Jedině takto bude poskytnuta stranám právní ochrana i v řízení před rozhodci. Pomocná funkce obecných soudů navíc nijak nezasahuje do zásady autonomie vůle, pouze spolupůsobí tam, kde strana či rozhodce navrhne provedení úkonu. Tím se myslí zejména provedení důkazů, předběžné opatření nebo také samotné jmenování rozhodce či jeho vyloučení. Po vydání rozhodčího nálezu soudy realizují kontrolní funkci prostřednictvím pravomoci zrušit rozhodčí nález, odeprít výkon rozhodčího nálezu či odeprít uznání a výkon rozhodčího nálezu.

Prameny platné právní úpravy

I v rozhodčím řízení platí klasické rozdělení pramenů na materiální, mezi které řadíme společenské

okolnosti, podmiňující vznik určitého právního jevu, a formální prameny, které považujeme za zdroje, jež vedou k poznání samotného obsahu právních norem. Oblast rozhodčího řízení je upravena několika mezinárodními úmluvami a vnitrostátními předpisy. Nesmíme však opomenout ani řády rozhodčích institucí, vzorové řády a vzorový zákon vytvořený komisí UNCITRAL, které mnohdy ovlivňují úpravu rozhodčího řízení ve větší míře nežli samotné mezinárodní úmluvy.

Mezinárodní úmluvy mnohostranné

Mezinárodní úmluvy jsou významnou a nedílnou součástí každého právního řádu už jen proto, že mají aplikační přednost na základě čl. 10a Ústavy ČR. Připomeňme si ty nejdůležitější, které souvisí s oblastí rozhodčího řízení.

První pokusy o unifikaci sahají již do počátku minulého století, kdy byla uzavřena Haagská úmluva o smírném (pokojném) vyřizování mezinárodních sporů, Ženevský protokol o doložkách o rozsudím a Ženevská úmluva o vykonatelnosti cizích rozhodčích výroků, které společně nazýváme jako Ženevské protokoly. Představují kodifikaci hlavních zásad pro urovnání sporů mezi státy prostřednictvím rozhodců, které si strany zvolí.[6]

Nejvýraznější roli má však Newyorská úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů. I odborná literatura ji běžně řadí na první místo. Dále nesmíme opomenout ani Evropskou úmluvu o mezinárodní obchodní arbitráži, která sice působí spíše okrajově, nicméně také upravuje okruh otázek týkající se rozhodčího řízení. Washingtonská úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států je považována za specifický druh úmluvy, neboť dopadá na případy, kdy se strany dohodnou, že spor podrobí řešení právě dle této úmluvy. Složitější otázku nabízí vztah Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod a rozhodčího řízení. Dříve byl zastáván názor absolutní nepoužitelnosti úmluvy, nicméně v poslední době se rozvinuly různé názory a studie o možném nepřímém i přímém dopadu úmluvy na tuto oblast, zejména co se čl. 6 týče, neboť stát nemůže vykonat takový rozhodčí nález, jenž by hrubě porušil podmínky uvedené právě v čl. 6.[7]

Mezinárodní úmluvy dvoustranné

Česká republika je kromě výše zmíněných mezinárodních úmluv signatářem také tzv. dvoustranných smluv o právní pomoci. Na tomto místě je vhodné zmínit smlouvu o právní pomoci mezi Českou republikou a Rakouskem o vzájemném právním styku ve věcech občanskoprávních, o listinách a o právních informacích. Tato dohoda výslovně nezmiňuje rozhodčí řízení, přesto se k němu váže.[8]

Normy vnitrostátního původu

Nejzásadnějším právním předpisem upravující rozhodčí řízení je již několikrát zmiňovaný ZRŘ, jenž obsahuje komplexní úpravu rozhodčího řízení v České republice. Má povahu procesního předpisu, kde převažují kogentní ustanovení. Za subsidiární pramen se považuje zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád. Důvodová zpráva k ZRŘ uvádí, že tento zákon byl silně ovlivněn vzorovým zákonem UNCITRAL, ostatně jako většina zákonů upravující rozhodčí řízení v zemích Evropy.[9]

Řády stálých rozhodčích soudů

Kromě právních předpisů upravují rozhodčí řízení i řády stálých rozhodčích institucí, popřípadě tzv. ad hoc pravidla. Mezi nejdůležitější patří řád Rozhodčího soudu při HK AK ČR, řád Rozhodčího soudu při Burze cenných papírů v Praze a řád Rozhodčího soudu při kladenské Českomoravské komoditní burze.[10]

- [1] RŮŽIČKA, Květoslav. Mezinárodní obchodní arbitráž. 1. vyd. Praha: Prospektrum, 1997, s. 20.
- [2] Důvodová zpráva k zákonu č. [216/1994](#) Sb., zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 15. 2. 2014].
- [3] BĚLOHLÁVEK, Alexandr J. Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů: komentář. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 180.
- [4] Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. 3. 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07.
- [5] Ibidem.
- [6] SYRUČEK, Vladimír. Rozhodčí řízení v praxi. arbitrcz.eu [online]. 2006. [cit. 28. 2. 2014].
- [7] ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 3., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 105 - 109.
- [8] BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Rozhodčí řízení v zemích Evropy: (včetně překladů předpisů o rozhodčím řízení a pravidel stálých rozhodčích soudů). 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 32.
- [9] Důvodová zpráva k zákonu č. [216/1994](#) Sb., zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 15. 2. 2014].
- [10] SYRUČEK, op. cit.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Podmíněné propuštění ve světle zásady ústnosti a přímosti](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 37.: Povinná forma jednání ve smlouvách](#)
- [Poučení z krizového vývoje v kauze bitcoiny](#)
- [EUDAMED: Jednotná databáze mění pravidla hry na trhu zdravotnických prostředků](#)
- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)